

Тетяна Миськевич,

аспірант, мол. наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ОСВІТНІ ПОСЛУГИ В БІБЛІОТЕЦІ: ПРАКТИКА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В БІБЛІОТЕЧНИХ ЗАКЛАДАХ США ТА УКРАЇНИ

У статті висвітлюються роль і можливості сучасних бібліотек у поширенні навичок володіння англійською мовою серед населення. Розглянуто зарубіжний та вітчизняний досвід бібліотечної роботи в напрямі популяризації англійської, наводяться приклади системних програм та окремих бібліотечних ініціатив.

Ключові слова: вивчення англійської, володіння англійською, мовні курси в бібліотеці, освітні послуги в бібліотеці, мовний бар'єр.

Сьогодні англійська мова, долаючи державні та національні кордони, стає одним з важливих інструментів комунікації в міжкультурному діалозі. Першість англійської в міжнародних зв'язках підтверджується глобальним індексом впливовості мов Global Influence Index, що визначається розрахунком чисельності носіїв мови, економічного фактора та демографічних тенденцій. Відтак нині англійська мова належить не лише своїм носіям (американцям, англійцям, австралійцям) – англійською мовою нині вільно володіють близько 670 млн осіб, а в межах «розумної компетентності» – приблизно 1,2–1,5 млрд осіб [1, с. 95].

Багато в чому поширення англійської мови пояснюється технологічними факторами (розвиток телебачення, телекомунікацій) та розповсюдженням мережі Інтернет, де вагому частину контенту представлено саме англійською. Крім того, англійська займає лідируючу позицію в освітньому просторі: у різних країнах світу англійська мова є другою (після державної), якою здійснюється навчальний процес. Зокрема, слід звернути увагу на тенденцію інтернаціоналізації вищої освіти, яка виражається у тому, що підвищення статусу освітніх інституцій, збільшення привабливості та конкурентоспроможності на світовій

арені неможливе без збільшення кількості курсів англійської мови та відповідної кількості викладачів, які ці курси здатні викладати. Викладання англійською мовою розглядається як важливий чинник залучення іноземних студентів – наслідком масштабності та популярності різних освітніх програм, у тому числі обмінних, є те, що університети пропонують навчальні курси англійською, бо більшість приїжджих студентів не здатні навчатися мовою приймаючого ВНЗ. За статистикою, якщо немає можливості поїхати до англійської країни, студенти обирають ту країну, у якій англійська найбільш вживана та поширена [2, с. 37].

У сучасному суспільстві знання та використання англійської мови відкриває доступ громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей. Водночас рівень володіння англійською мовою в країні є одним з показників її інтеграції в глобальну економіку та залишається гарантією доступу на міжнародний ринок, у тому числі і ринок праці, що приводить до кореляції між рівнем володіння англійською мовою і рівнем життя. Саме тому питанню підвищення рівня володіння англійською серед громадян приділяють увагу уряди багатьох країн. Наприклад, у Німеччині урядові адміністративні заходи (заснування нових навчальних програм, позначених як міжнародно-орієнтовані) фактично закладають підвалини для більш широкого вивчення та використання англійської мови. Ця соціальна реальність щодо англійської як першої іноземної відображається у федеральній статистиці з вивчення студентами іноземних мов, відповідно до якої англійську вивчає близько 77% німецької молоді, що навчається, тоді як французьку – лише 17,7%. З Німеччини до англійських країн їде втричі більше студентів, ніж до інших держав. Іншим прикладом може служити Швейцарія, де економічно потужний німецькомовний кантон Цюріх ще в 1998 р. ввів англійську мову як першу іноземну в початковій школі. Англійська відіграє вагомий роль у внутрішньому мовному середовищі таких світових лідерів, як Японія та Китай [2, с. 36].

Закордонний досвід демонструє, що в роботі, спрямованій на поширення навичок володіння англійською, поряд із традиційними освітніми закладами, активну участь беруть також бібліотечні заклади. Адже бібліотеки мають у своєму розпорядженні ряд переваг, використання яких дає можливість успішно впроваджувати навчальні програми різних рівнів для потреб різних поколінь користувачів: по-перше, чималу

користь забезпечують їх зручне розташування, наявна матеріально-технічна база та кадровий ресурс; по-друге, можливість надавання вільного доступу до спеціалізованих навчальних матеріалів – традиційних, аудіо або електронних. З огляду на це, бібліотечні заклади залишаються важливими інституціями в системі безперервної освіти.

Успішні приклади освітньої роботи в бібліотеках демонструють англomовні США. З огляду на притаманне Америці етнічне різнобарв'я, державі доводиться приділяти серйозну увагу вивченню англійської задля швидкої та продуктивної інтеграції переселенців¹⁴. Останнім часом широкого розповсюдження в бібліотеках штатів набуло спеціалізоване мовне програмне забезпечення Mango, що через спеціальний бібліотечний акаунт відкриває користувачам будь-якого віку доступ до сучасної бази різноманітних навчальних матеріалів найпоширенішими мовами світу. Серед багатьох переваг цього ресурсу – безкоштовні мобільні додатки, функції навчання без рук, відстежування прогресу тощо.

Адміністративний портал Mango веде звітність використання програми, аналіз зворотного зв'язку з користувачем, управління колекцією контенту та підтримує інші функції відстежування використання ресурсу. Бібліотеки-партнери мовних курсів Mango отримують, зокрема, спеціальну маркетингову підтримку та ексклюзивний доступ до рекламних матеріалів, які сприяють підвищенню значущості та популяризації самої бібліотечної установи.

Часто на веб-сайтах публічних бібліотек для всіх, хто займається вивченням чи вдосконаленням англійської, розміщено корисну інформацію. Так, на сторінці публічної бібліотеки міста Сан-Антоніо (San Antonio Public Library) у рубриці Learning Languages містяться календар відповідних мовних заходів, активні посилання на спеціалізовані електронні посібники та ресурси. Для учнів, у яких англійська є другою мовою, Чикагська публічна бібліотека (Chicago Public Library) пропонує онлайн допомогу у виконанні домашнього завдання з основних предметів. Також на сайті бібліотеки можна знайти спеціалізовану програму Little Pim для вивчення англійської малюками до шести років.

Отже, переосмислюючи свою соціальну та просвітницьку функції

---

¹⁴ За статистикою, більше одного з п'яти жителів США говорять рідною мовою, а не англійською, та приблизно 22% потребують розвитку володіння англійською мовою.

та використовуючи інноваційний підхід до потреб сучасного користувача, публічні бібліотеки США успішно еволюціонують разом із суспільством.

У світовому рейтингу володіння англійською мовою (EF EPI) Україна перебуває на 44-му місці серед 63 країн [3]. Індекс демонструє достатньо низький рівень українських показників і необхідність впровадження в нашій державі відповідних заходів для покращення ситуації, що склалася. Відповідно до Указу Президента України № 641/2015, 2016 р. в Україні було оголошено роком англійської мови [4].

Усвідомлюючи важливість організації освітніх програм з поширення навичок володіння іноземною мовою, вітчизняні бібліотеки доволі активно долучилися до кампанії Національної програми вивчення та популяризації англійської, створивши можливості для самостійного навчання та використання різноманітних ресурсів у вивченні англійської мови.

Слід зауважити, що на сьогодні в наданні таких послуг українські книгозбірні вже мають певний досвід, аналізуючи який, виявляємо як системні бібліотечні проекти, так і окремі місцеві ініціативи. Так, до перших можна віднести центри «Вікно в Америку», відкриті за сприяння Посольства США, які близько 10 років поспіль успішно функціонують на базі місцевих бібліотек у 28 регіонах України та надають можливості для безкоштовного вивчення англійської. У таких центрах українці мають можливість читати американську літературу та використовувати сучасне обладнання, спілкуватися з носіями мови, практикувати розмовну англійську. Послуги центрів популярні серед викладачів англійської мови, студентів, бізнесменів, спеціалістів різних галузей. До центрів приходять люди всіх вікових груп. Наприклад, у центрі «Вікно в Америку для майбутніх лідерів» у Національній бібліотеці України для дітей проводять перегляди кращих американських мультфільмів, американські дипломати читають малечі вголос книжки, бібліотекарі й читачі ставлять англійською вистави [5, 7].

Прикладом системних програм з вивчення англійської може служити й проект сучасної інтерактивної методики «English 123 в бібліотеці», який з 2013 р. спільно впроваджують компанія Funmedia та Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), яка адмініструє програму «Бібліоміст». Курс призначений для тих, хто лише починає вивчати англійську мову або має початковий рівень. Він складається

з чотирьох рівнів: перший і другий призначений для початківців, третій і четвертий – для середнього рівня. Тривалість курсу становить один рік за умови, що учасник буде навчатися в бібліотеці двічі на тиждень. Кожен учасник, який закінчить курс, зможе не лише порозумітися на комунікативному рівні, а й навчитися думати англійською. Це можливо завдяки тому, що в курсі містяться мультимедійні комунікативні ситуації і процес навчання є більш привабливим завдяки елементам розваги. Серед бібліотек, які успішно використовують цей проект, – Київська спеціалізована молодіжна бібліотека «Молода гвардія», Стрийська міська центральна бібліотека ім. М. Шашкевича, Іллінецька центральна бібліотека, Волинська обласна бібліотека для дітей, Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва, Костянтинівська центральна міська публічна бібліотека, Шосткинська центральна міська бібліотека ім. Л. Толстого, Бібліотеки Павлоградської та Кременчуцької міської ЦБС та ін.

Водночас розвиваються окремі місцеві ініціативи бібліотек, що відкривають у своїх приміщеннях клуби з вивчення та вдосконалення англійської. Так, у бібліотеці Тернопільського державного медичного університету ім. І. Горбачевського у 2016 р. розпочав свою роботу клуб розмовної англійської мови. Заняття тут проводить волонтер Н. Мхамад, яка допомагає викладачам і студентам університету покращувати свої знання з іноземної мови. Братська районна бібліотека для дітей популяризує вивчення англійської мови тематичним куточком *We learn English*, де розкриваються ресурси фонду, впроваджуються інтерактивні форми вивчення іноземної, проводяться покази навчальних мультфільмів.

Таким чином, подолання мовного бар'єра можна розглядати як один з напрямів діяльності бібліотек. Задіявши наявні ресурси та потенціал, бібліотеки поряд із традиційними формами роботи – книжковими виставками, що розкривають фонди літератури іноземною мовою та презентаціями наявних матеріалів для її вивчення та викладання, – здатні організовувати для своїх відвідувачів ряд нових заходів у напрямі популяризації англійської мови. Перспективною формою роботи видається проведення кінопереглядів фільмів мовою оригіналу з подальшим обговоренням стрічки, а також дискусійних тематичних зустрічей; бібліотечних акцій та флешмобів, віртуальних уроків, лекцій та тренінгів, де бібліотекар або волонтер виступає модератором групи, організуючи онлайнове спілкування з носіями англійської.

Важливо, щоби в громаді розуміли значення і знали про ресурси й програми, які пропонує бібліотека. Для цього бібліотекарі повинні співпрацювати з засобами масової інформації, школами, університетами, громадськими організаціями. Презентації в навчальних закладах, тренінги для викладачів англійської мови, присвячені актуальним ресурсам щодо сучасних методик викладання та вивчення мови, участь в освітніх та інформаційних ярмарках, статті в пресі, спеціальні сторінки на веб-сайті бібліотеки, у соціальних мережах тощо сприятимуть кращій обізнаності мешканців про можливості бібліотеки [6, с. 4].

Наведені вище приклади говорять про активізацію бібліотечної роботи в пошуках шляхів підвищення її ефективності задля вирішення питань сталого суспільного розвитку в державі. Трансформуючись разом із суспільством, сучасні бібліотеки залишаються навіть у змінених соціально-економічних умовах провідним соціальним інститутом, що реалізує свою діяльність не лише через формування інформаційно-культурного середовища, а й через свою безпосередню участь у навчально-просвітницькій роботі.

Література

1. *Кристал Д.* Англійський язык как глобальный / Д. Кристал. – Москва : Весь мир, 2001. – С. 240.
2. *Пелагеша Н. Є.* Мовна політика як інструмент розвитку комунікативного простору Європейського Союзу / Н. Є. Пелагеша // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 3 (16). – С. 28–39.
3. Рік англійської мови в Україні: методичні рекомендації / Ярмолинська ЦРБ. – Ярмолинці, 2016. – 20 с.
4. Указ Президента України № 641/2015 [Електронний ресурс] / Сайт Президента України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>. – Назва з екрана.
5. Вчимо англійську в бібліотеці! (2016 – рік англійської мови в Україні) : методичні матеріали / Департ. культ. і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка ; ред.-уклад. М. М. Григор'єва. – Харків : ХОУНБ, 2016.
6. Бібліотеки підтримують рік англійської мови в Україні: Методичні рекомендації Української бібліотечної асоціації [Елект-

ронний ресурс]. – Режим доступу: http://libr.rv.ua/data/files/n.volyan/40132_f10_b0_b241_a82569_ec4_f4_a604_dff.doc. – Назва з екрана.

7. Mangolanguages [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://info.mangolanguages.com/public-library>. – Назва з екрана.

8. San Antonio Public Library [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mysapl.org/>. – Назва з екрана.

9. Chicago Public Library [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.chipublib.org/resources/language/#>. – Назва з екрана.

10. Joe Lockard. Resisting Cyber-English [Electronic resource] // Bad Subjects, Issue 24, February 1996. – Mode of access: <http://bad.eserver.org/issues/1996/24/lockard.htmlview?searchterm/>. – Title from the screen.

11. Ковальова Т. В. Державне регулювання мовних відносин в умовах глобалізації / Т. В. Ковальова // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 2 (11). – С. 132–138.

12. Нестеренко В. С. Проблемы существования и перспективы развития глобального английского в современном мире [Электронный ресурс] / В. С. Нестеренко. – Режим доступа: <http://www.lib.tsu.ru/mminfo/000349304/14/image/14-046.pdf>. – Загл. с экрана.

13. Кочетова М. Г. Вариативность в современном английском языке: единство и множественность форм / М. Г. Кочетова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов : Грамота, 2015. – № 4. – Ч. 2. – С. 103–105.

14. Дребніцька К. Поняття «світові мови»: стан, проблеми та суперечності освоєння в українському освітньому просторі [Електронний ресурс] / К. Дребніцька. – Режим доступу: file:///C:/Users/hhh/Downloads/Vird_2013_30_3.pdf. – Назва з екрана.

15. Огренич Н. Державна мова як чинник національної безпеки / Н. Огренич // Вересень. – 2003. – № 1 (23). – С. 50–56.

Reference

1. Kristal, D. (2001). Angliiskii iazyk kak globalnyi [English as a global language]. Moscow : Ves mir [in Russian].

2. Pelahesha, N. (2010). Movna polityka yak instrument rozvytku komunikatyvnoho prostoru Yevropeiskoho Soiuzu [Language policy as a tool of communication space of EU]. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, no. 3 (16), pp. 28–39 [in Ukrainian].

3. Rik anhliiskoi movy v Ukraini: metodychni rekomendatsii [The Year of English in Ukraine: Methodical recommendations]. *Yarmolynetska TsRB – Yarmolynska CDL* [in Ukrainian].

4. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 641/2015 [The Decree of the President of Ukraine № 641/2015]. *Sait Prezydenta Ukrainy – Site of President of Ukraine. president.gov.ua*. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560> [in Ukrainian].

5. Hryhorieva, M. M. (2016). Vchymo anhliisku v bibliotetsi! (2016 – rik anhliiskoi movy v Ukraini): metodychni materialy (2016) [Let's learn English at the library! (2016 is the year of English in Ukraine): methodical materials]. Kharkiv [in Ukrainian].

6. Biblioteki pidtrymuiut rik anhliiskoi movy v Ukraini: Metodychni rekomendatsii Ukrainskoi bibliotечноi asotsiatsii [Libraries support the year of English in Ukraine: Guidelines of the Ukrainian Library Association]. *libr.rv.ua*. Retrieved from <http://libr.rv.ua/data/files/n.volyan/40132 f10 b0 b241 a82569 ec4 f4 a604 dff.doc> [in Ukrainian].

7. Mangolanguages. *info.mangolanguages.com*. Retrieved from <http://info.mangolanguages.com/public-library> [in English].

8. San Antonio Public Library. *mysapl.org*. Retrieved from <http://mysapl.org/> [in English].

9. Chicago Public Library. *www.chipublib.org*. Retrieved from <https://www.chipublib.org/resources/language/#> [in English].

10. Joe Lockard (1996, February). Resisting Cyber-English. *Bad Subjects*, 24, 1996. *bad.eserver.org*. Retrieved from <http://bad.eserver.org/issues/1996/24/lockard.html/view?searchterm=/> [in English].

11. Kovalova, T. (2009). Derzhavne rehuliuвання movnykh vidnosyn v umovakh hlobalizatsii [The state regulation of language relations in the context of globalization]. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, no. 2 (11), pp. 132–138 [in Ukrainian].

12. Nesterenko, V. Problemy sushchestvovaniia i perspektivy razvitiia globalnogo angliiskogo v sovremennom mire [Problems of existence and prospects for the development of global English in the modern world]. *lib.tsu.ru*. Retrieved from <http://www.lib.tsu.ru/mminfo/000349304/14/image/14-046.pdf> [in Russian].

13. Kochetova, M. (2015). Variativnost v sovremennom angliiskom iazyke: edinstvo i mnozhestvennost form [Variability in modern English language:

the unity and multiplicity of forms]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki – Philological Sciences. Questions of Theory and Practice*, part 2, 4. Tambov : Gramota [in Russian].

14. Drebnitska, K. Poniattia «svitovi movy»: stan, problemy ta super-echnosti osvoinnia v ukrainskomu osvithomu prostori [The concept of «world languages»: status, problems and contradictions in the development of Ukrainian educational space]. Retrieved from file:///C:/Users/hhh/Downloads/Vird_2013_30_3.pdf [in Ukrainian].

15. Ohrenych, N. (2003). Derzhavna mova yak chynnyk natsionalnoi bezpeky [The state language as a factor of national security]. *Veresen – September*, no. 1 (23), pp. 50–56 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.06.2017.

Tetyana Myskevych,

Ph.D. Student, Junior Research Associate.

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Educational Services at Library: the Practice of Learning English in the Library Institutions of USA and Ukraine

The article investigates the intensification of the library work in searching of methods of improvement libraries effectiveness as social institutions that realize their activity not only through the formation of an information and cultural environment, but also through its direct participation in educational activities. The activity on overcoming the language barriers in Ukraine is considered as one of the actual directions of the activity of modern libraries.

The experience of organizing educational events called to popularize English language is explored on the examples of system programs and local initiatives implemented in the USA and Ukrainian libraries. Libraries' role and potential in improvement of English skills are covered. Features of functioning of traditional services as well as innovative forms of library work on facilitating study of foreign language by users are described.

Keywords: studying of English, knowledge of English, library language courses, library educational services, the language barrier.

Татьяна Миськевич,

аспирант, мл. науч. сотр.,

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Образовательные услуги в библиотеке: практика изучения английского языка в библиотечных учреждениях США и Украины

В статье исследуется активизация библиотечной работы в поисках путей повышения ее эффективности как социального института, реализующего свою деятельность не только через формирование информационно-культурной среды, но и через свое непосредственное участие в образовательно-просветительской работе. Работа по преодолению языкового барьера в стране рассматривается как одно из актуальных направлений в деятельности современных библиотек.

На примерах системных программ и местных инициатив, внедрённых в библиотеках США и Украины, исследуется опыт организации образовательных мероприятий по популяризации английского языка, освещаются роль и возможности библиотек в повышении навыков владения английским языком среди населения. Раскрыты особенности функционирования традиционных сервисов, а также инновационных форм библиотечной работы, содействующих изучению иностранного языка пользователями.

Ключевые слова: изучение английского, владение английским, языковые курсы в библиотеке, образовательные услуги в библиотеке, языковой барьер.